

INSTRUKTION TILL

BARNETS BÄSTA KOLLEN

OBS: UTKRÄST

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utan evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

BOX 1020 | 101 38 STOCKHOLM | PG 76 50 96-3 | SWISH 123 338 98 55 | REDAKTIONEN@BARNETSBASTA.ORG | WWW.BARNETSBASTA.ORG

ISBN: 978-91-983959-5-2

Författare: Erik Philipson

Webbadress: www.barnetsbasta.org

Mejladress: redaktionen@barnetsbasta.org

Utgåva: Förhandsutgåva för att få återkoppling,
Revision 13 januari 2019

Förlagsort: Stockholm

Utgivningsår: 2019

Ansvarig utgivare: Erik Philipson
Föreningen Barnets
bästa har utgivnings-
bevis

Formgivning: Erik Philipson

Typsnitt: Bookman Old Style
Gill Sans
Sabon Roman SC

Redigering:

Copyright: Erik Philipson

Utgivare: Philipson Biz förlag
Box 1020
101 38 Stockholm

I samarbete med Barnets bästa ideell förening

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

VARFÖR ÄR DETTA ETT UTKAST?

Vi har lagt ned mycket tid på att Barnets-bästa-kollen ska bli ett seriöst och oberoende bedömningsinstrument för att granska om barnutredningar är sakliga, opartiska, rättssäkra, rättstrygga, inriktade på att frigöra människors resurser samt för barnets bästa.

Om någon eller flera detaljer i en skrift som denna är otydliga eller felaktigt utformade, är det lätt att uppfattas och anklagas för att vara oseriös. Därför ber vi dig om att använda Barnets-bästa-kollen och sedan att återkoppla till oss. Detta så att vi kan få bort sådant som kan användas för att säga att Barnets-bästa-kollen inte är ett sakligt och opartiskt granskningsätt för socialtjänstens barnutredningar.

Därför ber vi dig också om att inte sprida detta dokument till andra utanför Barnets bästa utan att vi kan göra det tillsammans när vi har korrigerat de påkomna felen.

Namnet Barnets-bästa-kollen kommer från "Bredbandskollen" där något komplicerat och avancerat genomförs på enkelt sätt.

Mejla gärna din återkoppling till mejladressen kollen@barnetsbasta.org

Välvilliga hälsningar

Erik Philipson, ordförande
Barnets bästa ideell förening

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utan evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

SYFTET MED BARNETS-BÄSTA-KOLLEN

Vetenskaplig forskning och research fokuserad på om socialtjänstens barnutredningar är rättssäkra eller inte sedan 1980-talet, avslöjar att socialtjänstens barnutredningar inte är sakliga, inte är opartiska, inte är rättssäkra, inte syftat till att frigöra människors resurser om de har problem samt inte tagit hänsyn till barnets bästa. Detta har även bekräftats av över 400 vetenskaplig granskade individuell utredningar samt av den granskning vi själva gjort av ett 30-tal utredningar. Se www.vetenskapligutredningsmetodik.nu

Detta trots att socialtjänsten och samhället ska skydda barn, föräldrar, mor- och farföräldrar samt andra nära, mot godtyckliga angrepp och ingrepp.

När socialtjänsten genomför en barnutredning som inte uppfyller kraven ovan vilket leder fram till att barn rekommenderas skiljas från en av sina föräldrar eller båda, samt därmed ofta skiljas från sitt hem, många av sina vänner, skola och skolkamrater, mor- och farföräldrar och släkt, så är det ett oerhört ingrepp i barnets, föräldrarnas, mor- och farföräldrarnas mänskliga rättigheter till privatliv, familj och hem.

Likaså är det ett liknande ingrepp för de barn som borde skiljas från sina vårdnadshavare eller borde få hjälp, men som inte får det.

Barnets-bästa-kollen är ett hjälpmedel för att granska om en socialtjänstens barnutredning är saklig, opartisk, rättssäker, inriktade på att frigöra människors resurser samt om den tar hänsyn till barnets bästa eller om utredningarna är det omvända.

Detta gäller barnutredningar utförda av socialtjänsten gällande vårdnads mål/vårdnadstvister enligt Föräldrabalken, omhändertaganden av barn enligt Socialtjänstlagen (SoL) eller Lagen om vård av unga (LVU) samt och andra närliggande utredningar som hemtagningsutredningar och liknande.

VAD MER KONKRET ÄR BARNETS-BÄSTA-KOLLEN?

Barnets-bästa-kollen är en uppsättning av de absolut nödvändiga vetenskapliga utredningsmetoder och utredningsfaser som en barnutredning korrekt måste använda.

Om inte så inte har skett, är det i praktiken omöjligt för en utredning att vara saklig, opartisk, rättssäker, inriktad på att frigöra människors resurser och att ta hänsyn till barnets bästa (se förtydligande Bo Edvardsson, expert på området).

Detta för att Barnets-bästa-kollen är baserad på juridik och framförallt vetenskap.

Barnets-bästa-kollen består av två dokument:

- **INSTRUKTION:** Detta dokument som är både en utförlig instruktion samt ett arbetsdokument för att genomföra en granskning När du tillämpat detta ska du sedan för över resultatet i det andra dokument.
- **IFYLLNINGS- OCH ÖVERLÄMNINGSFORMULÄR:** Ett andra dokument som är till för att förklara Barnets-bästa-kollen för människor som inte känner till den samt för dig att fylla i resultatet av ditt arbete ifrån detta arbetsdokument.

Du kan även ladda ned formuläret från vår webbsajt www.barnets-basta.org/kollen vilket kan göra det lättare för dig att fylla i ifrån din egen

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

dator istället för att göra det för hand. Formuläret finns både som en Word-fil som du kan fylla i med från dator men även som en PDF-fil som du kan skriva ut och fylla i förhand.

SÅ HÄR KAN DU PRAKTISKT GÖRA

1. Läs gärna hela detta instruktionen (detta dokument) om Barnets-bästa-kollen samt det andra ifyllningsformuläret som du sedan ska fylla i. Då förstår du helheten och dess delar bättre och kan redan från början undvika mindre problem.
2. Gör en kopia av barnets socialtjänstutredning så att du kan anteckna, märka upp, och så vidare utan att förstöra originalet.
Om du behöver en ny barnutredning så brukar det gå att vända sig till socialtjänsten och få ut en ny kopia av den om du är vårdnadshavare. Är du inte vårdnadshavare och utredningen har bifogats i en domstolsförhandling kan det gå att få ut den genom att begära att få ut den från domstolen eftersom handlingarna är offentlig handling.
3. Börja att göra Barnets-bästa-kollen, anteckna här och i din kopia av barnutredningen.
4. Bra är troligen att ta läsa om en metod eller utredningsfas åt gången och fylla i formuläret för den. Sedan tar du nästa.
5. Efter det kan finputsningar behöva göras.
6. Efter det bör du ha ett gott underlag för att kunna agera enligt ovan.
7. Ett tips om du vill använda Barnets-bästa-kollen för en juridisk stämning är att göra en så kallad tidslinje över viktiga händelser. Det kommer underlätta din advokats förberedelser. Så här kan en sådan se ut:

Tidslinje Eva-Lars Andersson

Datum	Händelse	Källa
1 september 2016	Eva-Lars meddelar att hen flyttar per sista oktober	Se e-post PM t VB sd
14 september 2016	Den andra föräldern gör en polisanmälan om misshandel	Se PM från polis 160915
18 september 2016	Socialtjänsten inleder utrednin SoL 11:1	Se BBIC 160918-161215
20 september 2016	Rättslig tvist påbörjas	Se aktbilaga 1 mål nr XX-16
23 september 2016	Anmälade förälder hos socialtjänst för samtal	Se BBIC 160918-161215, sida 2-3 samt journal 2016-09-23
24 september 2016	ELA på möte hos soc ang orosanmälan	Se BBIC 160918-161215, sida 3-4 samt journal 2016-09-24
28 september 2016	Barnsamtal där barnet berättar att hen inte har sett något	Se BBIC 160918-161225, sida 5 samt journal 2016-09-28
20 december 2016	Första förhandling och beslut	Se protokoll aktbilaga Y

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

FÖRTYDLIGANDE FRÅN BO EDVARDSSON, EXPERT PÅ UTREDNINGSMETODIK OCH SOM FORSKAT PÅ SOCIALTJÄNSTENS BARNUTREDNINGAR SEDAN 1980-TALET:

NÖDVÄNDIGHETER I UTREDNINGAR FÖR BARNETS BÄSTA

Myndigheters utredningar får aldrig vara godtyckliga. De måste vara rättssäkra, rättstrygga samt sakliga och opartiska (de två sista kraven kallas ofta av jurister för objektivitetskravet/-plikten).

Detta uppnås genom att myndigheter i sina utredningar korrekt använder utredningsmetoder som vetenskapen funnit tillförlitliga, så kallad vetenskaplig utredningsmetodik.

Dessa utredningsmetoder kan kompletteras men aldrig ersättas. De får enbart kompletteras så att den vetenskapliga utredningsmetodiken, rättssäkerheten, rättstryggheten, sakligheten och opartiskheten inte undergrävs.

Att utreda så kan sammanfattas i ordet rättssäkerhet.
- Motsatsen är godtycklighet.

Om socialtjänsten i utredningar för barnets bästa, rättssäkert kan konstatera att en förälder, båda föräldrarna och/eller deras barn har problem, så kan socialtjänsten i första hand förstå hur problemen har uppkommit genom en så kallad helhetssyn.

Därefter ska socialtjänsten kartlägga de inblandade människornas samt deras mänskliga nätverks resurser för att analysera hur dessa människors resurser kan "frigöras" så att problemen upphör. Detta bör ske genom en så kallad resurssammanställning och en resursanalys. Frigörandet av människors resurser kan ske informellt och med stöd från socialtjänsten.

Först om/när detta inte löser problemen ska myndigheten inrikta sig på att skilja barnet från en eller båda sina föräldrar.

Men detta under förutsättning att både fränskiljandet och barnets livssituation framöver, på både kort och lång sikt, inte innebär större problem än vad barnet redan har (en risk- och konsekvensanalys måste således genomföras av själva utredningens bedömning för att säkerställa detta).

Se lagstödet för frigörandet av människors resurser och helhetssyn i socialtjänstlagens portalparagraf, lagens förarbeten samt läroböcker om lagen.

Det finns en stor mängd vetenskapliga utredningsmetoder. Varje utredning **måste** använda några tiotals grundläggande utredningsmetoder och många tiotals till beroende på utredningens inriktning. Många har svårt att känna till metoderna så låt mig förenkla: I utredningar där hänsyn till barnets bästa måste göras så måste minst åtta vetenskapliga metoder korrekt användas i sex korrekt genomförda faser.

De åtta vetenskapliga utredningsmetoderna som korrekt måste användas är: **1)** Källkritik kring alla informationskällor inklusive utredarna **2)** Precisering av alla påståenden som enligt utredningen är värdefulla **3)** Basfrekvens (vanlighet) **4)** Alternativa tolkningshypoteser **5)** Bestyrkande **6)** Systematisk replikering **7)** Falsifiering samt **8)** Transparent dokumenterad utredningsmetodik.

Dessa vetenskapliga utredningsmetoder måste korrekt användas i sex faser som också måste genomföras korrekt. De är: **1)** Informationsinsamling och informationsskapande **2)** Analysfas **3)** Riskbedömning för vanvård utifrån en sammanvägning av dess olika områdens risk- och skyddsfaktorer **4)** Resurssammanställning

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

och resursanalys för att frigöra människors resurser utifrån en helhetssyn **5)** Bedömning och **6)** Risk- och konsekvensanalys av utredningens bedömning (som därmed påverkas).

Observera också att endast relevant, bestyrkt och systematiskt replikerat underlag får användas i analysfasen och de andra påföljande utredningsfaserna. Annars är socialtjänstmyndighetens utredningsunderlag och bedömning osaklig och partisk (uppfyller ej kravet på objektivitet). Om så inte skett i en utredning, måste den förkastas såsom osaklig.

För att sammanfatta: Om inte en utredning korrekt och minst använder dessa åtta utredningsmetoder i dessa sex faser, så är det faktiskt:

- Omöjligt för en utredning att vara rättssäker, rättstrygg, saklig och opartisk.
- Omöjligt för utredningen att ha arbetat med en helhetssyn för att vara inriktad på att frigöra människors resurser.
- Omöjligt för utredningen att ta hänsyn till barnets bästa.

Alla som uppfattar sitt barn och sig själva godtyckligt utredda, bör vända sig till socialtjänsten och be om de vetenskapliga referenserna för att socialtjänstens utredningssätt är vetenskapligt tillförlitliga, rättssäkra och inte godtyckliga. Samt hur detta tillämpats i utredningen. För något sådant underlag har hitintills aldrig presenterats under de 30 år jag forskat i detta.

Får man inte detta underlag, bör man protestera och kräva svar av kommunpolitikerna i sin kommuns socialnämnd och av respektive politiska partis gruppleadare. För enligt socialtjänstlagen har de och ingen annan det yttersta ansvaret för socialtjänsten i varje kommun.

Socialtjänsten är en myndighet som för oss samhällsmedborgare och våra politiker måste kunna redogöra för hur utredningar genomförs med utredningsmetoder som vetenskapen funnit tillförlitliga och rättssäkra, såsom ovan beskrivits.

19 september 2017

Bo Edvardsson

Docent i psykologi, leg psykolog samt docent i socialt arbete

Bo har sedan 1980-talet utbildat i kritiskt tänkande och vetenskaplig utredningsmetodik, skrivit universitetsläroböcker i ämnet, bedrivit omfattande forskning och research inom socialt arbete samt granskat över 350 av socialtjänstens utredningar för barnets bästa. Bo har också undervisat på socionomutbildningar. Se en sammanställning av Bo Edvardssons omfattande forskning och research om socialtjänstens utredningar och dess rättssäkerhet bland annat, på: www.vetenskapligutredningsmetodik.nu eller sök på www.diva-portal.org med sökord som "bo edvardsson utred*" (observera *-tecknet efter ordet utred i sökorden).

Förtydligandet ovan är från boken "Utredder socialtjänsten för barnets bästa?".

BARNETS BÄSTA

Idell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

ETT JÄMFÖRANDE & LÄRANDE EXEMPEL

Vi utgår här från den anonymiserade och autentiska utredningen i vår bok ”Utredder socialtjänsten för barnets bästa?”.

Orsaken till det är att många tycker att det är svårt att dechiffrera en barnutredning och att boken underlättar användandet av Barnets-bästa-kollen.

I denna anonymiserade och autentiska socialtjänsts barnutredning är den övergripande slutsatsen att den ena föräldern skapar en oacceptabel situation för det gemensamma barnet. Utredningen används sedan av den andra föräldern i sin stämning för att få ensam vårdnad.

Utdrag ur Analys och bedömning:

Den nuvarande situation som barnet lever i, och har levt med sedan föräldrarnas separation för tre år sedan, är inte en acceptabel situation. ...

Barnets behov av god omvårdnad måste alltid gå före eventuellt obehag som barnets föräldrar känner inför att ha direktkontakt.

Utredarnas uppfattning är att <den ena föräldern> har fastnat i konflikten efter separationen med barnets <andra förälder> och har svårt att lägga det gamla åt sidan för att gå vidare och försöka hitta nya lösningar på hur samarbetet kring barnet kan se ut.

Därmed låter <den ena föräldern> konflikten med <den andra föräldern> gå före barnets behov av en känslomässigt stabil uppväxt.

Se sidan 11, ur ”Analys och bedömning”, första spalten

Denna övergripande slutsats baseras på nio påstådda händelser samt uttolkning av dem. För att underlätta tar vi det troligen starkaste påståendet och slutsatsen av de nio:

Barnet har genom den situation barnet befinner sig i lärt sig att det inte alltid är tillåtet att visa hur barnet känner [utredares slutsats]. Ett exempel på detta är att barnet har känt sig tvunget att hålla tillbaka glädjen över att ha träffat <den andra föräldern> ute när det är <den första föräldern> vecka, då barnet inte känner att det är tillåtet <den andra föräldern> att visa att barnet saknar <den första föräldern> [utredares påstående].

Se sidan 11, andra spalten och tredje stycket

Det enda underlag för denna tolkning återfinns i själva utredningen (och är i praktiken densamma i journalanteckningarna):

<Den andra föräldern> berättar om ett tillfälle då hen sprungit på barnet ute under <den första förälderns> vecka och att hen då reagerat på att barnet knappt vågade gå fram till hen. Barnet har också sagt till <den andra föräldern> att barnet inte vågar berätta för <den första föräldern> om barnet har träffat den andra föräldern..

Se sidan 32, andra spalten och tredje stycket

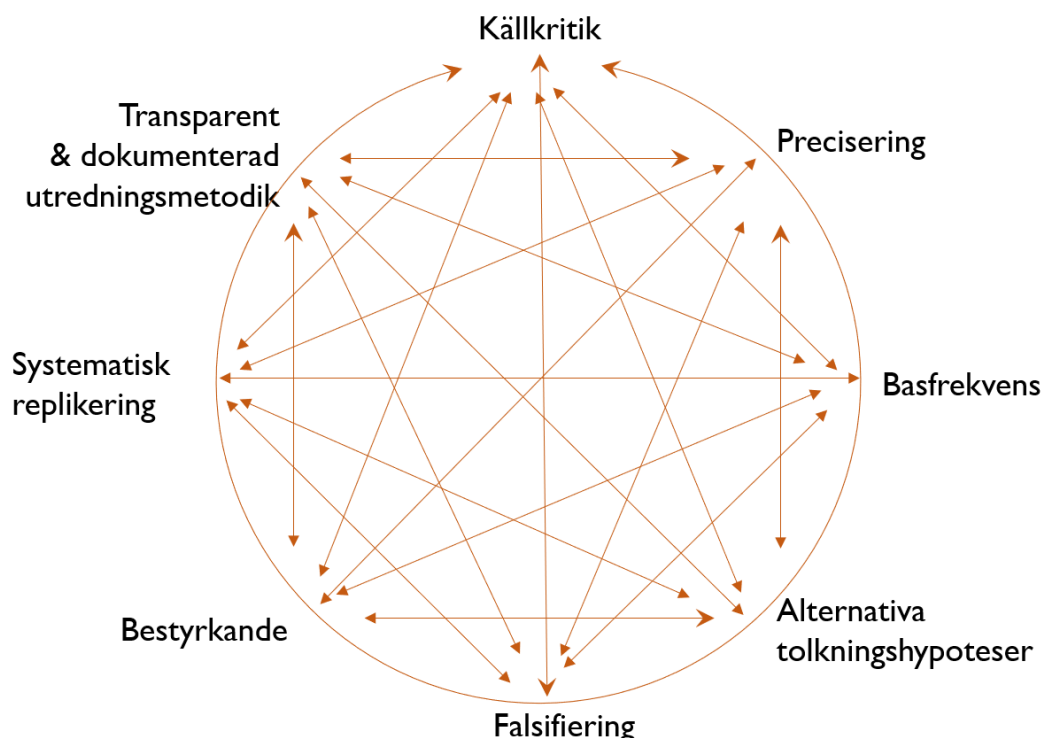
I texten framöver återkommer vi till hur man här kan använda de vetenskapliga utredningsmetoderna på underlag som detta. Syftet är att du kan jämföra med den utredning du utredning du själv granskar och lära dig inför din uppgift.

BARNETS BÄSTA

Idell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

UTREDNINGSMETODERNA & FASERNA MÅSTE ANVÄNDAS TILLSAMMANS

Förenklat sagt måste varje person eller dokument (som tidigare utredning eller domstolsbeslut) som påstår att något skett som inte var för barnets bästa, genomgå alla de vetenskapliga utredningsmetoderna och utredningsfaserna i Barnets-bästa-kollen. Det räcker inte med att använda en metod eller en utredningsfas korrekt. Först efter det kan man säga att de påstådda händelserna är sakligt belagda, att uttolkningen av dem är saklig och opartisk, samt att utredningen är rättssäker alternativt att det mesta är det omvända, det vill säga godtyckligt.

Kom ihåg detta när du lär dig och använder Barnets-bästa-kollen.

Illustrationen ovan visar hur utredningsmetoderna är beroende av varandra.

BARNETS BÄSTA

Idell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

BÖRJA ANVÄNDA BARNETS-BÄSTA-KOLLEN

Du ska nu börja använda Barnets-bästa-kollen. Det finns många olika sätt som dessa olika vetenskapliga utredningsmetoder och utredningsfaser, borde användas på, vi tar upp här flera olika exempel men inte alla borde ha användas i alla barnutredningar, du får välja dem som passar.

Din uppgift är nu att läsa detta, fundera på om exemplen vi tar upp borde ha använts i den barnutredning du ska granska och i så fall markera dem i en kopia av din utredning.

När du är klar kommer du behöva skriva in det som är lämpligt i ifyllningsformuläret som sammanställer din granskning.

KANSKE KAN DU FÖRVÄNAS ÖVER MED VILKEN NOGGRANNHET utredningar som dessa måste utföras.

Då kan det vara bara att påminna sig själv om att dessa utredningar ska ligga till grund för ingripanden i barns, föräldrars, mor- och farföräldrars mänskliga rättigheter till privatliv, familjeliv och hem. De utredningarna ligger alltså till grund både för ett angrepp på dessa barns, föräldrars, mor- och farföräldrars heder samt ett ingrepp i deras mänskliga rättigheter.

Sådana underlag måste vara sakliga, opartiska och rättssäkra. Dessutom enligt denna artikel 12 i de mänskliga rättigheterna och artikel 16 i barnkonventionen så har samhället ett ansvar för att säkerställa att inga sådan godtyckliga ingrepp får ske.

Dessutom måste de enligt socialtjänstlagen vara inriktade på att frigöra människor som har problem med sin föräldraförmåga innan socialtjänsten och samhället ingriper. Detta genom att utredningarna har en helhetssyn och undersöker hur dessa människor ska kunna frigöra sina resurser.

Troligen kommer din insikt och förståelse för mänskliga rättigheter att växa i och med din granskning.

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utan evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

TRANSPARENT UTREDNINGSRAPPORT INKLUSIVE ANVÄND UTREDNINGSMETODIK

De mänskliga fri- och rättigheterna innebär att barn, mammor, pappor, mor- och farföräldrar inte får utsättas för godtyckliga angrepp och ingrepp sina privatliv, familjer och hem. Mot sådana ingrepp ska de ha samhällets skydd. Detta är en sammanfattning av de Mänskliga rättigheternas 12e artikel och Barnkonventionens 16e artikel.

Om en förälder i en vårdnadstvist hävdar att den andra föräldern utsätter det gemensamma barnet för vanvård, våld eller sexuellt utnyttjande, så måste det utredas sakligt, opartisk och rättssäkert.

Om en orosanmälan sker för att en eller båda föräldrarna eller att familjehemsföräldrar/personal på Hem för vård och boende (HVB-hem) man är orolig för att barn utsätts för vanvård, våld och eller sexuellt utnyttjande, så måste det också utredas sakligt, opartiskt och rättssäkert.

Men en godtycklig och rättsosäker barnutredning kan leda till två lika felaktiga resultat:

ALTERNATIVT FELAKTIG SLUTSATS: Om socialtjänstens handläggare gör en godtycklig och rättsosäker barnutredning så kan det innebära att barn och åtminstone ena föräldern kan bli fortsatt utsatta för dessa hemskheter. Detta för socialtjänsten inte identifierat vanvården, våldet och/eller det sexuella utnyttjandet som barnet och kanske den ena föräldern utsätts för.

ALTERNATIVT FELAKTIG SLUTSATS: Om socialtjänstens handläggare utredare gör en godtycklig och rättsosäker barnutredning kan det även innebära att ett barn skiljs från en kär och oskyldig förälder/familjehemsförälder. Detta för att socialtjänstens utredare har accepterat osakliga påståenden som sakliga av en förälder som använder barnet som slagträ mot den andra.

För att en utredning ska vara rättssäker krävs bland annat att den ska vara

1. Förutsägbar
2. Vara repeterbar
3. Tillämpa oskuldspresumption/oskyldighetsprincipen så att man säkert undviker en så kallad omvänd bevisbörda
4. Transparens

Här sammanfattar vi dessa fyra grunder inom rättssäkerhet:

FÖRUTSÄGBARHET: Tänk dig att samhället inte har talat om för dig att det är högertrafik och du istället kör i vänster körfält. Då ska du inte kunna dömas för det eftersom du inte kunde förutsäga det för att ta ett övertydligt exempel.

I rättssäkra samhällen ska du alltså veta eller förstå vad som är olämpligt beteende, annars ska du inte kunna straffas för det. Det betyder inte att du måste ha presenterats för alla lagar. Det räcker med att du borde ha vetat/förstå det. Detta förhållningssätt skapar just förutsebarhet.

Till exempel så finns det inga perfekta föräldrar. Alla föräldrar gör fel. Att ibland och över en tid ha gjort fel kan vara djupt olyckligt men ingen grund för att anses olämplig som förälder. Men om de här felen upprepas ofta är det inte acceptabelt.

Genom att samhället tydliggör vad som är olämpligt beteende för föräldrar, så är det också enbart sådant du ska kunna dömas för. Det skapar en förutsägbarhet

BARNETS BÄSTA

Idell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

för dig som förälder, mor och/eller farföräldrar och skyddar på det sättet er rätt till privatliv och familjeliv med era barn och barnbarn.

- Om en utredning är transparent på ett bra sätt kan man se om den också utgått från förutsägbarhet.

REPETERBARHET: Säg att en annan socialtjänst och en andra handläggare skulle genomfört samma utredning. Då borde de komma fram till i stort sett samma slutsats. Om en annan domstol skulle döma så skulle domen bli likadan. Ett annat slutresultat borde vara orealistisk.

Genom att utredningen är transparent så borde du själv kunna förstå att en annan socialtjänst också skulle komma fram till samma slutsats. Jämför med elevens svar till matematikprovet under transparens nedan. Även om du tänker att du skulle ha gjort matematikuträkningen på ett litet annorlunda sätt så skulle du trots det komma fram till samma resultat. Då är utredningen och dess resultat repeterbart.

Dessutom ska samma allvarliga förhållanden leda till ungefär samma resultat och åtgärd. Kör du bil för fort i Kiruna bör du få samma straff som om den som kört lika mycket för fort i Malmö. På det sättet ska vi också vara lika inför lagen. En känd person ska inte komma lindrigare undan än en vanlig samhällsmedborgare, eller tvärtom. Den förälder som brustit i sitt föräldraansvar borde få ungefär samma dom som en annan förälder som brustit på ungefär samma sätt. Det är en fråga om rättvisa, lagarna ska vara lika för alla.

- Om en utredning är transparent på ett bra sätt kan man se om den också är repeterbar.

OSKULDSPRESUMPTION OCH INTE OMVÄND BEVISBÖRDA: I ett rättsosäkert samhälle är det den som anklagar någon som har ansvaret för att styrka den anklagades skuld. Dessutom borde detta styrkas ”bortom rimligt tvivel” som det sägs inom juridiken. Det innebär att den anklagade ska betraktas som oskyldig till dess att motsatsen styrkts av socialtjänstens utredning. Det kallas oskuldspresumption eller oskyldighetsprincipen. Detta tillhör de Mänskliga rättigheterna, så viktigt är det.

Varför? Det måste undvikas är det som kallas omvänd bevisbörda, det vill säga att det är den som anklagas som ska bevisa sin oskuld. Det hör inte hemma i en rättsstat. Enligt den forskning som skett sedan 1980-talet så är socialtjänstens barnutredningar genomgående godtyckliga och rättsosäkra. De väljer godtyckligt information som passar dem, kan påstå att subjektiva och felaktiga påståenden är sakliga och så vidare och förklarar dig ansvarig. Att bevisa sin oskuld när någon påstår något vagt som man inte gjort, där den som utreder ignorerar sakuppgifter, är inte lätt¹.

- Om en utredning är transparent på ett bra sätt så framgår det att utredningen tagit sitt fulla ansvar för att påvisa vem som är ansvarig så att det inte råder en omvänd bevisbörda.

¹ Läs gärna den här artikeln i **AFTONBLADET: OMVÄND BEVISBÖRDA ÄR BARA FÖR DIKTATURER:** <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/zLkjeK/omvand-bevisborda-ar-bara-for-diktaturer>

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

TRANSPARENS/TYDLIGHET: Jämför med hur en elev underkänns i ett matematikprov även om hen har svarat rätt men inte också redovisat hur eleven kommit fram till svaret vilket kan behöva ha skett i flera led. Först har eleven förenklats den matematiska formeln på ett sätt. Därefter har de löst ut en matematisk variabel. Den har de sedan använt i nästa led vilket innebär att nästa matematiska variabel är löst. Sakta men säkert visar eleven hur hen metodiskt har arbetat sig fram till resultatet. Man kan ibland lösa ett matematiskt problem på olika sätt som att man börjar i en annan ända och så vidare. När man då kan se hur matematikeleven metodiskt och korrekt i varje steg, säkert tar sig fram till slutresultatet så inser man också att ingen annan lösning är möjlig. Det kan sägas vara Transparens för det är tydligt hur resultatet har räknats fram och den som kan matematik vet att inga andra svar är möjliga.

- Genom att en rättssäker barnutredning utgår från förutsägbara förutsättningar, är transparent och därmed repeterbar så att den också tillämpar oskuldighetsprincipen, så uppfyller utredningen troligen kravet rättssäkerhet.
- För att sammanfatta, om en utredning inte är transparent (att det inte tydligt framgår hur den från olika sakliga och opartiska underlag har kommit fram till sitt resultat), om denna transparens inte finns där så att utredningens resultat verkar repeterbart om en annan socialtjänst skulle genomföra den, om den inte utgår från förutsättningar som är förutsägbara men trots det kommer fram till att en förälder är orsak till vanvården av barnet, så finns inte heller någon oskuldspresumption. Det blir istället en omvänd bevisbörda. Den förälder måste styrka sin oskuld. Det är inte rättssäkert.

För att uppfylla dessa fyra krav för rättssäkerhet måste det framgå av utredningsrapporten hur utredarna har arbetat med urval och bortval av informationskällor, hur de bearbetat informationskällorna med källkritik, hur de påståenden som sker har preciserats och så vidare, ändra fram till utredningens slut. Det vill säga ungefär som en elev måste förklara hur hen räknat ut det rätta svaret i ett prov.

Eftersom socialtjänsten barnutredningar är huvudorsak till att göra ingrepp i barns, föräldrars, mor- och farföräldrars mänskliga rättigheter är det nödvändigt att deras utredningar är rättssäkra, saliga och opartiska, det som kallas myndigheters objektivitetsplikt inom juridiken (se vår grundlag Regeringsformens kapitel 1 och paragraf 9).

Om dessa barnutredningar som är beslut för sådana ingrepp, inte uppfyller transparens är det mycket allvarligt. Förenklat sagt, du som läsare borde själv kunna avgöra att informationen är tillförlitlig som för den godkände elevens matematikprov. När du genomför din granskning enligt Barnets-bästa-kollen så bör du uppmärksamma när kraven för förutsägbarhet, repeterbarhet, oskuldspresumption och transparens inte uppfylls.

- **GLÖM INTE:** I utredningar för barnets bästa utgår ofta socialtjänsten enbart från subjektiv information och saknar nästan helt så kallat teknisk bevisning/objektiva bevis. Då är dessa fyra krav ännu viktigare.

Observera att i Barnets-bästa-kollen ligger bedömningen av ”Transparent utredningsrapport inklusive använd utredningsmetodik” sist. Detta för att transparens genomgående måste innebära att det i utredningen transparent/tydligt framgår hur vetenskaplig utredningsmetoder och utredningsfaser har använts. Detta kan bäst bedömas efter att hela utredningen har granskats. För att kunna göra det måste du granska utredningens transparens redan från början. Därför ligger förklaringen till Transparens först.

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

KÄLLKRITIK

Källkritik innebär att alla informationskällor som exempelvis intervjuade personer, tidigare socialtjänstutredningar, domstolsbeslut, vetenskapliga artiklar och så vidare, ska ha granskats källkritiskt. Detta för att undersöka om dessa informationskällor är tillförlitliga, är relevanta och om de är aktuella som informationskällor i utredningen.

Säg att man utgår från ett påstående som en amerikansk president har sagt. Om det visar sig att citatet kommer från såg George Washington så kan det vara relevant. Men om det visar sig att det påståendet har fällts av Donald Trump som har slagits fast med att ljuga ungefär 15 gånger om dagen enligt tidningen Washington Post, så är den personens yttranden inte så tillförlitliga. Därför måste man undersöka informationskällors tillförlitlighet vilket görs med metoden källkritik (kritisk granskning av information och informationskällor)

Observera att detta gäller även utredarna själva. Har de kompetens för att genomföra sakliga, opartiska och rättssäkra barnutredningar eller inte? Har de utbildning i vetenskaplig utredningsmetodik eller inte? Har de utbildning i att intervjua barn och tolka deras beteenden och vad de säger? Om utredarna gör psykologiska bedömningar i utredningen, har de psykologisk kompetens? Saker som dessa måste framgå av utredningen.

Varför behövs den vetenskapliga utredningsmetoden källkritik?

Resultatet av forskning, research och över 400 expertgranskade barnutredningar² avslöjar att socialtjänsten genomgående sedan 1982 då vi fick nuvarande socialtjänstlag, i sina barnutredningar inte använder källkritik för att granska informationskällors tillförlitlighet. Det innebär att informationskällor som är otillförlitliga, icke-relevanta och inaktuella används vilket är oacceptabelt. Det visar också att socionomer inte har kompetens varken för att genomföra sakliga, opartiska och rättssäkra barnutredningar eller att intervjua och uttolka barn på sakliga och opartiska sätt.

Därför ska du granska hur en utredning har använt eller inte använt den vetenskapliga utredningsmetoden källkritik. Glöm inte att utifrån rättssäkerhetskraven på transparens, repeterbarhet och förutsägbarhet, måste hur källkritik tillämpats framgå.

TIPS FÖR HUR DU KAN ARBETA MED KÄLLKRITIK

Börja med att märka upp socialtjänstens handläggare som källa ett genom att skriva in "K1" där K står för källa och "1" för källa ett. Sedan märker du upp med handläggaren som "K2".

Fortsätt så i utredningen och märk upp alla andra källor som används (personer, experter, dokument) med K3, K4 och så vidare. Ofta står några källor uppräknade i utredningens början men inte alla, trots att varje professionell utredning borde räkna upp dem alla.

Ibland hänvisas till dokument där källorna inte är identifierade, som en rapport från ett utredningshem där föreståndaren skrivit under rapporten men där kanske fem olika anställda har gjort både påståenden och uttorkningar. Vet du om hur många anställda det är som gjort det så får du ge dem beteckningar som K8, K9,

---

² Se till exempel www.vetenskapligutredningsmetodik.nu

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utan evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

K10 och så vidare. Annars kanske du ska identifiera varje påstående och uttolkning dessa okända personer gör i utredningen som en källa var.

Räkna samman dem, hur många blir det?

Nu har du identifierat alla informationskällorna och nu är frågan hur de källkritiskt har granskats.

OLIKA EXEMPEL PÅ KÄLLKRITIK DU BÖR UNDERSÖKA

FÖRST GÄLLER ATT IDENTIFIERA KÄLLORNA som intervjuats, gör påståenden och uttorkningar av det. Alltså, vilka barn, vilka föräldrar, mor- och farföräldrar, andra anhöriga, förskolepersonal, personal från sjukvård, psykologer, familjehemsföräldrar, personal på akutboende, utredningshem eller Hem för vård och boende (HVB-hem), och så vidare som utredningen refererar till.

Efter det ska du granska om dessa informationskällor har granskats källkritiskt i utredningen för att få fram underlag om tillförlitligheten för dem som informationskällor.

OBSERVERA FÖR RAPPORTER FRÅN AKUTBOENDEN OCH UTREDNINGSHEM: Det händer att till exempel ett akutboende eller utredningshem med flera, påstår olika saker om föräldrarna i en rapport som är signerad av en föreståndare.

Men det är sällan föreståndaren som har gjort dessa observationer utan ofta personalen där. Det är dem man bör identifiera för det är de vars påståenden senare måste bedömas med utredningsmetoderna precisering, basfrekvens och så vidare.

Jämför med att källkritik handlar om att gå till källorna och inte acceptera att någon påstår att någon annan sagt, det kan liknas vid viskningsleken och är otillförlitligt.

Förenklat sagt om det inte finns en videoupptagning av något så kan man inte hävda att "Utredningshemmet Röda rosen" göra observationer för det är alltid människor som gör dem.

Här får man kanske konstatera att dessa källor inte är identifierade och om dessa källor återger påståenden som inte preciserats, inte behandlats med basfrekvens samt omdömen som inte utsatts för alternativa tolkningshypoteser, bestyrkande och systematisk replikering, så är detta informationsunderlag troligen undermåligt och bör uteslutas i utredningen.

Eftersom utredarna ska ha dokumenterat sin källkritiska granskning av dokumentet och detta ovan inte framgår, så är det troligt att dokumentet borde ha uteslutits.

DÄREFTER KÄLLKRITIK AV DESSA INFORMATIONSKÄLLOR Här är några exempel på vad som borde källkritiskt granskas efter att du har identifierat utredningens källor:

- Föräldrar i en vårdnadstvist:

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

- Var separationen uppslitande och full av konflikter så att en eller kanske båda föräldrarna i sin upprördhet kanske kan antas använda barnet som slagträ mot de andra föräldern? Detta för att kompensera för sin upprördhet och upplevda oförrätt?
- Har någon eller båda föräldrarna gjort polisanmälningar som inte har haft rimligt sakligt underlag utan mer verkar till för att svartmåla den andra, kanske obstruera umgänget och kanske svartmåla den andra föräldern inför vårdnadstvisten?
  - Här får man vara vaksam. Det kan också vara så att en förälder inte tidigare vågat eller vilja göra oros- och polisanmälningar men nu vågar för att det inte längre håller. De har kanske i sin tur lett fram till vårdnadstvisten. De kan då vara högst relevanta oros- och polisanmälningar. Källkritiken av bakgrunden borde få detta att framgå.
- Har en eller båda föräldrarna tidigare gjort stämningar om ensam vårdnad som visat sig sakna saklig grund?
- Är någon eller båda föräldrarnas ekonomiska situation sådan att det är svårt för någon av dem att klara av sin ekonomi utan att få ensam vårdnad för att då få hela barnbidraget och få underhållsstöd? Här borde utredarna ha gjort en kreditvärdighetsbedömning. Det kan vara en drivkraft för att få ensam vårdnad och värd att notera.
- Har någon eller båda föräldrarna tidigare agerat på sätt som gör att man bör vara kritisk till deras tillförlitlighet? Om så har skett, borde detta källkritiskt ha undersökts samt framgå av utredningens källkritik.
- Känner du till händelser om hur någon eller båda föräldrarna tidigare agerat på sätt som gör att man bör vara kritisk till deras tillförlitlighet och som utredningen borde ha uppmärksammat och källkritiskt granskat? Du bör fundera om inte det är en allvarlig brist i utredningen och i så fall ta upp det i ifyllningsformuläret.
- **KOM IHÅG** att det ska framgå av utredningen hur utredarna har granskat alla källors tillförlitlighet med källkritik. För om det inte står i utredningen så är den inte transparent. Är utredningen inte transparent så framgår inte att den har utgått från förutsägbara förhållanden, utredningsresultatet blir inte repeterbart och om den drar allvarliga slutsatser, så kommer den anklagade att hamna i en omvänd bevisbörda vilket inte hör hemma i rättssamhälle. Det är rättsosäkert.
- Familjehemsförälder och Hem för vård och boende (så kallade HVB-hem), akutboenden, utredningshem:
  - Hurdan är deras ekonomiska situation? Överlag gäller att de behöver barn för sin verksamhet men om deras ekonomi är sämre än vanligt, kan de vara mer beroende av att barnet är placerat hos dem och det kan ha påverkat deras omdömen. Här borde utredarna ha gjort en kreditvärdighetsbedömning både av familjehemmets gemensamma ekonomi likväl som Hem för vård och boende samt källkritiskt analyserat det så att det kan uteslutas. Om inte så bör du kanske ifrågasätta tillförlitligheten hos källan.

BARNETS BÄSTA

Idell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

- Har familjehemsföräldrar egna drivkrafter som att de saknar egna barn, att de önskar ett barn till men inte kan få det eller liknande? Kan detta vara drivkrafter till att det påverkar dem till att övervärdera händelser som negativa för de biologiska föräldrarna? Här borde detta ha källkritiskt ha undersökts och uteslutits. Om inte så bör du kanske ifrågasätta tillförlitligheten hos källan.
  - Familjehemsföräldrar och personal på HVB-hem bedömer ofta barn, men har de kompetens för att göra det? Ofta har de ingen utbildning alls. Källkritiskt borde det framgå vad de har för kompetens att bedöma barn. Om inte så bör du kanske ifrågasätta tillförlitligheten hos källan.
  - Det är inte ovanligt att själva omhändertagandet av barn skapar trauman hos barnen. Trauman som de inte är trygga att leva ut i en ny familj. Istället kan barnen längta efter sina föräldrar. Det kan innebära att barnen efter ett umgängestillfälle blir ledsna och kanske destruktiva. Det kan vara en mycket naturlig och logiskt reaktion från barnen. Tyvärr kan sådant användas av familjehemsföräldrar för att hävda att barnen inte mår bra av att träffa sina biologiska föräldrar. Det vill säga de har inte kompetens för att bedöma barn. Det bör framgå av utredarnas källkritik. Om inte så bör du kanske ifrågasätta tillförlitligheten hos källan.
- Andra personer som intervjuats som släktingar, förskole-/skolpersonal, personal på akutboende, utredningshem och så vidare:
    - De ska ha granskats källkritiskt. Om inte så bör du kanske ifrågasätta tillförlitligheten hos källan.
    - Håller deras påståenden sig inom sina områden eller uttalar de sig om saker de inte har kännedom om? En förskolepersonal kan uttrycka sig om händelser på förskolan men kanske även uttrycker sig om hemförhållanden som hen inte känner till? Då bör det källkritiskt bortses ifrån.

INFORMATIONSVÅL OCH BORTVAL: Det är tyvärr inte ovanligt att utredningar väljer att hålla fram sådan information som gynnar utredarens uppfattning och deras konfirmationsbias (att man ser det man omedvetet vill se och inte ser det man omedvetet inte vill se). Information som inte gynnar utredarnas uppfattning, ignoreras eller förminskas. Detta bör du granska och ange om så skett.

- Om du kan identifiera relevant information och relevanta informationskällor som har ignorerats i utredningen, bör du ta upp det.
- Om du kan identifiera att utredningen är partisk i sitt informationsval och informationsbortval av källor bör du anmärka på det. Om utredarna dessutom inte har motiverat varför de valt vissa informationskällor och varför de valt bort vissa, är det inte transparent. Det minskar möjligheten till repeterbarhet, till oskuldspresumption och bidrar till en omvänd bevisbörda. Det är ett allvarligt varningstecken. Då har utredningen varit partisk i valet av informationskällor samt inte transparenta om det.

ANDRA DOKUMENT SOM INFORMATIONSKÄLLOR:

- **TIDIGARE BARNUTREDNINGAR** utförda av socialtjänsten kan vara informationskällor i en barnutredning. Tyvärr visar forskning och research sedan 1980-talet på barnutredningar är rättsosäkra. Dessutom, eftersom det ofta är så att föräldrars korrigeringar sällan införs utan hamnar i ett tillägg, så

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl. Utan evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

kommer vad de korrigerat ofta att vara borta när socialtjänsten senare refererar till tidigare utredningar. Det är inte ovanligt att till och med grova felaktigheter följer med; Att barnet är en han och inte heter Katarina utan Urban, är fortfarande inte korrigerat om vi överdriver lite.

Enligt den vetenskapliga metoden källkritik ska man alltså källkritiskt granska alla personer utan även tidigare utredningar, domstolsbeslut, vetenskapliga artiklar och så vidare. Har det skett ska det framgå och finns det problem med tidigare barnutredningar bör allvarliga problem i dem framgå i utredningen. Om de inte källkritiskt granskats, måste de utelämnas.

- **VETENSKAPLIGA RÖN** är tyvärr inte tillförlitliga bara för att de tagits fram i vetenskapliga sammanhang. Ofta behöver vetenskapliga rön bekräftas av mycket forskning innan de blir allmänt accepterade. Ibland finns det vetenskaplig forskning som är undermålig (så har varit för mycket forskning kring Shaken baby). I det som i media under 2017 kom att kallas för "Kevinfallet" där två små pojkar ansågs ha mördat en annan liten pojke för 20 år sedan (vilket var felaktigt) så refererades det till minnesforskning utförd av Sven-Åke Christianson. Men den forskningen var inte tillförlitlig kunde media senare avslöja. Alltså måste även forskningsresultat källkritiskt granskas om de är tillförlitliga. Det ska framgå av utredningen. Om inte så har det troligen inte genomförts någon källkritik och då kanske det vetenskapliga rönet borde uteslutas.
- **OTILLRÄCKLIGT ELLER EJ RELEVANT FORSKNING:** Ibland händer det att man refererar till tillförlitlig forskning men gör det på sätt där denna forskning inte är tillräckligt relevant. I vår bok "Utredning socialtjänsten för barnets bästa?" framkommer ett sådant exempel på sidan 11 vänstra spaltens nedersta stycke. Här används alltså relevant forskning som svepande stöd för osakligt och partiskt underlag samt godtyckliga och rättsosäkra uttorkningar, analyser och bedömning. Det syftar till att ge ett sken av professionalism i utredningen men är det inte. Så ska det inte vara. Kan vara värt att uppmärksamma.
- **FÖR GAMLA DOKUMENT:** Det händer att utredningarna refererar till dokument som är över två år gamla. Eftersom barn utvecklas så snabbt så ignoreras ofta inom psykologin bedömningar äldre än två år. Likadant kan det vara lämpligt att göra för äldre dokument som utredarna hänvisar till. Utredarna borde ha återgett källkritiken av detta dokument och varför ett äldre dokument fortfarande är relevant och tillförlitligt för utredningen. Om detta inte har skett, så har dokumentet troligen inte granskats källkritiskt och borde uteslutas från utredningen.
- **FÖRSVUNNA DOKUMENT:** Det händer att utredningarna refererar till tidigare påståenden och/eller utredningar där allvarliga fel uppmärksammas men sedan valt bort senare utredningar som visar på att de här felen har löst sig. Det måste du uppmärksamma. Det kan vara ett uttryck för hur utredarna partiskt har sökt underlag som stödjer deras uppfattning.
- **KOM IHÅG** att det ska framgå av utredningen hur utredarna har granskat alla källors tillförlitlighet med källkritik. För om det inte står i utredningen så är den inte transparent. Är utredningen inte transparent så framgår inte att den har utgått från förutsägbara förhållanden, utredningsresultatet blir inte repeterbart och om den drar allvarliga slutsatser, så kommer den an-

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

klagade att hamna i en omvänd bevisbörda vilket inte hör hemma i rätts-samhälle. Det är rättsosäkert.

EXPERTOMDÖMEN är inte ovanliga. Det kan vara en skolsköterska, en skolpsyko-log, en läkare, en psykolog som avger omdömen som utredningen använder och ut-går från. Dessa personers omdömen kan trots det vara felaktiga och måste källkri-tiskt granskas.

- I Kevinfallet där två oskyldiga barn först ansågs ha mördat ett annat barn, skedde det delvis på grund av att experten Sven-Åke Christianson gjort olika påståenden. Påståenden som inte visade sig hålla för en källkritisk granskning kunde media senare avslöja.
- I en prejudicerande dom i Högsta domstolen går man så långt att det krävs att en expert som uttalar sig i ett ärende utifrån vetenskapliga rön, att de ska vara av god kvalitet samt understödja expertens omdömen.
- Vi har varit med om att en psykolog skrivit ett omdöme där det framgår att ett barn har ett visst behov och att det kan tillgodoses hos familjehemmet. Det används av utredarna till att motarbeta de biologiska föräldrarnas önskan om att få hem sitt barn. Men psykologen hade inte undersökt om de bi-ologiska föräldrarna också skulle kunna tillgodose barnets behov, speciellt om de också fick stöd för att frigöra sina resurser. Expertomdömet var kanske korrekt men partiskt och behövde ifrågasättas som grund för social-tjänstens rekommendation.
- Vi har också varit med om hur en läkare uppger att en förälder har fem psykologiska diagnoser. Det används för att motivera att barnets skulle om-händertas. Men en källkritisk granskning visade att de fem psykologiska di-agnoserna hade läkaren slagit fast efter enbart en timmes intervju med för-äldern. Dessutom framkom det inte om dessa diagnoser också innebar att föräldern inte kunde ta hand om sitt barn. Inte heller hade utredarna ens undersökt om det i så fall i första hand var möjligt att frigöra denne föräl-ders resurser för att lösa problemet. Genom att källkritiskt granska om-ständigheterna för hur diagnosen gått till, borde den ifrågasättas.

OM ATT INTERVJUA OCH BEDÖMA BARN, vad och hur de kan agera samt säga. I och med att Barnkonventionen blivit svensk lag, så har det blivit extra viktigt att intervjua barn och förhålla sig till deras behov.

Men i vår bok "Utredning socialtjänsten för barnets bästa?" på sidan 93 under rubri-ken "Barn blir påverkade – tveksamt om det är bra att intervjua barn" beskriver vi några av de stora svårigheterna med att intervjua barn och att bedöma dem och vad de säger.

Det behövs helt enkelt specialutbildning inom detta område för att ha de kompe-tenserna.

Intervjuer bör också videospelas så att man inte bara hör och ser barnet utan även utredaren. Det är mycket viktigt.

Varför? I SVT Uppdrag Gransknings reportage Mardrömmen som finns på Youtube att titta på, intervjuas barn av en sådan kompetent person. Socialnämnd, domare, nämndemän och försvarsadvokaterna fick se en videointervju med barnet där denna visade med en hand hur hon "mjölkade pappans snopp". Här uppfattades det som att socialtjänsten för ovanlighetens skulle hade utmärkt teknisk bevisning för pappans och mammans skuld. De skulle förlora vården.

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

Men genom att källkritiskt granska videofilmen från början kunde allvarliga felaktigheter avslöjas. Istället för att bara utgå från den sista delen i videointervjun där barnet såg ut att bekräfta socialtjänstens påståenden, så granskades hela videointervjun. Då upptäcktes att barnet under större delen av intervjun inte alls bekräftade vad socialtjänsten hävdade, tvärtom. Det var först efter att intervjuaren elva gånger ställt ledande frågor som barnet började agera i enlighet med det men inte ens då var det en bekräftelse för socialtjänstens påstående. Det var först när den som intervjuade barnet själv påverkade barnet med sina egna gester som barnet uppträdde så att det såg ut att bekräfta vad socialtjänsten hävdade.

Barn som befinner sig i spänningsfält påverkas alltså. Det kan vara i vårdnadstvisiter och när barn omhändertagits.

Om man inte har denna specialutbildning blir man mycket lätt offer för sina egna förutfattade meningar, sin confirmationsbias, samt offer för sin okunskap om denna allvarliga problematik. Dessutom i det här fallet beordrades den som intervjuade barnet att påverka barnet, vilket är mycket oseriöst. Videointervjuer måste granskas källkritiskt från början till slut.

För barn kan säga att de inte vill vara med en förälder trots att det är tvärtom vad de själva vill.

- Alltså, det måste framgå att de som endera bedömer barns beteenden, vad barn säger eller intervjuar dem, har specialkompetens för detta. För det lärs inte ut på socionomutbildningar. Det ska framgå av utredningens källkritiska granskning. Annars är det troligt att utredarna kommer att acceptera påståenden och uttolkningar som dessa personer inte har kompetens att göra.
- Intervjuer med barn borde videointervjuas där även den som intervjuar spelas in med video. Detta för att man ska kunna granska intervjun för att se om den har skett på professionellt vis eller om det ställts ledande frågor och om den som intervjuat kan ha påverkat barnet med sitt kroppsspråk.
- Om inte bör intervjun ha spelats in men det är sällan tillförlitligt eftersom det kroppsspråk och de gester som intervjuaren använder inte fångas upp.
- **KOM IHÅG** att det ska framgå av utredningen hur utredarna har granskat alla källors tillförlitlighet med källkritik. Här bör alltså underlagen för dessa intervjuer med barn finnas videoinspelade så att de kan granskas för att se om någon annan skulle kunna komma till en annan slutsats. Om detta underlag inte finns i utredningen så är den inom detta område inte transparent. Är utredningen inte transparent så framgår inte att den har utgått från förutsägbara förhållanden, utredningsresultatet blir inte repeterbart och om den drar allvarliga slutsatser, så kommer den anklagade att hamna i en omvänd bevisbörda vilket inte hör hemma i rättssamhälle. Det är rättsosäkert.

TIDSANGIVELSER FÖR INTERVJUER, DOKUMENT OCH SÅ VIDARE, SKA ANGES:

Det kan visa sig att en del intervjuer eller dokument som påstår allvarliga saker skedde för några år sedan och att det inte har angivits. Ett år är ofta lång tid i ett barns liv och mycket kan ha hänt sedan dess, inte minst gällande barns mognad. Gamla uttalanden kanske inte längre är rimliga eller till och med missvisande (eller att barnen av det spänningsfält de befinner sig i påverkats). Det har tyvärr hänt att påståenden om händelser som skett för länge sedan (kanske hämtade ut ur tidigare barnutredningar) sker och när man inser hur länge sedan de skedde, så inser man att de inte längre är relevanta.

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

Att inte ange när intervjuer och dokument upprättats är inte göra en transparent utredning. Det bör uppmärksammas som ett tecken på utredarnas oprofessionalism. Har de tagit med för gamla icke-relevanta uttalanden så är det allvarligt och man kan ifrågasätta deras förmåga som utredare.

Dessutom, en intervju som pågår i en timma ger bättre underlag men ibland händer det att intervjun pågått i några få minuter och då är det ofta för kort för att ha fått fram tillförlitlig information. Hur ska man då kunna använda de nödvändiga utredningsmetoderna på vad personen påstår och uttolkar?

Att inte noggrant sätta ut tidsangivelser och hur länge som intervjuer har skett, är inte att göra en transparent utredning. Underlaget kanske är otillförlitligt? Kanske borde det ha uteslutits? Oavsett, det är inte transparent.

OM UTLÅTANDEN SOM KRÄVER EXPERTIS: Det är inte ovanligt att det förekommer psykologiska uttalanden från socialtjänstens utredare om barnen och/eller föräldrar. Vi har sett hur föräldrar kan påstås ha sjukdomen "Münchhausen by proxy" en allvarlig sjukdom som innebär att en förälder tillfogar sina egna barn skador för att barnet ska vara sjukt och behöva "räddas" av föräldern. Men för att kunna komma fram till att en förälder har en sådan sjukdom krävs psykolog/psykiatrikompetens samt att den föräldern har genomgått en sådan undersökning. Det är ingen kompetens som socionomer har och ännu mindre har föräldrarna i de här utredningarna genomgått någon sådan utredning.

När du granskar dessa barnutredningar så undersök om handläggaren går utanför sitt kompetensområde. Psykologiska bedömningar av barn och föräldrar kräver psykologexamen eller liknande och då ska det framgå. Om det inte framgår och/eller om någon sådan utredning inte har skett så går utredarna utanför sitt kompetensområde. Dessa omdömen måste då bortses ifrån och därmed blir tillförlitligheten hos den utredare som gör detta allvarligt försvagad. Framgår det inte heller så är utredningen inte heller transparent här.

I JÄMFÖRELSE: Om du har svårt att identifiera att utredningen har använt absolut nödvändiga vetenskapliga utredningsmetoden källkritik och börjar ifrågasätta dig själv, så kan det vara värt att uppmärksamma att av de över 24 barnutredningar vi granskat så hade bara en enda utredning korrekt använt en enda vetenskapliga utredningsmetoden. Se sidan 63 i vår bok.

- **KOM IHÅG** att det ska framgå av utredningen hur utredarna har granskat alla källors tillförlitlighet med källkritik. För om det inte står i utredningen så är den inte transparent. Är utredningen inte transparent så framgår inte att den har utgått från förutsägbara förhållanden, utredningsresultatet blir inte repeterbart och om den drar allvarliga slutsatser, så kommer den anklagade att hamna i en omvänd bevisbörda vilket inte hör hemma i rätts-samhälle. Det är rättsosäkert.

DET JÄMFÖRANDE EXEMPLET

I det jämförande exemplet genomfördes ingen källkritik alls, se sidan 50 i vår bok "Utredare socialtjänsten för barnets bästa?" och vad som hade upptäckts om källkritik hade använts på sidan 99 till 108.

FYLLA I FORMULÄRET (DET ANDRA DOKUMENTET)

Utifrån detta ovan kan du nu själv källkritiskt granska hur utredningsmetoden källkritik har använts eller inte använts i utredningen.

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

OM "ANVÄNDADET AV KÄLLKRITIK I UTREDNINGEN"

I formuläret bör du svara på frågorna och kanske förtydliga svaret i tabellen men även använda rubriken "Eventuellt förtydligande" för detta.

Bra kan vara att också ange på vilken sida och i vilket stycke som något sker. Det gör det lättare för alla att själva källkritiskt granska om du har stöd för vad du kommit fram till i din granskning.

OM "EVENTUELLT FÖRTYDLIGANDE OCH/ELLER TILLÄGG"

Om du tycker att något allvarligt inte framgår av tabellen och bör omnämnas så kan du göra det under den här rubriken. Kanske också att du upptäckt källkritik som vi inte tagit upp i Barnets-bästa-kollens formulär och då kan du men inte alla. Det kan du förklara här.

Observera att det är bra att skriva kort och skriva så att andra kan förstå utan förkunskaper om ditt fall.

OM "BEDÖMNING"

Här har vi lyft fram några frågor värda att speciellt besvara.

OM "OMDÖME"

Utifrån vad du fått fram ovan, ska du nu ge ett betyg i ifyllningsformuläret. Lämpligt är att använda ett eller flera av omdömena (stryk de som inte passar):

- Sakligt - osakligt
- Opartiskt - partiskt
- Transparent - inte transparent
- Rättssäkert - rättsosäkert

Vad för omdöme bör du komma fram till?

Här finns inga enkla svar. För hur många av dessa personer har källkritik tillämpats på ett konsekvent och tydligt sätt? Om utredningen missat en enskild eller missat en mindre viktig person eller dokument, kan det vara acceptabelt.

Men om någon källkritik inte tillämpats på flera uppgiftslämnare samt att källkritik inte har gjorts på ett konsekvent och tydligt sätt, visar detta på bristande saklighet och rättssäkerhet i utredningen.

Om man väljer informationskällor som stödjer utredarnas uppfattning och väljer bort informationskällor som inte gör det, utan att detta motiveras på ett sätt som verkar rimligt, så kan omdömet partiskt vara riktigt.

Vi har tänkt oss att omdömet här bör vara några av dess ord men ingen löpande text. Det gör ditt omdöme tydligare.

OM "MOTIVERING"

Här kan du motivera bedömningen ovan. Se gärna hur vi gjorde det i boken "Utredning socialtjänsten för barnets bästa?" på sidan 50.

BILAGA

Om du skulle vilja göra utförliga kommentarer så är det bäst att be läsaren om att granska bilagan och skriva dina utförliga kommentarer där.

BARNETS BÄSTA